2.3 Порядок утворення і повноваження інституцій ЄС (Європейський Парламент, Європейська Рада, Рада ЄС, Європейська Комісія, Європейський центральний банк, Рахункова палата ЄС). Юрисдикція Суду Справедливості ЄС (Загального суду і Суду Справедливості)

1) Європейський Парламент (ЄП)

Порядок утворення

- Формується шляхом прямих виборів громадянами держав-членів ЄС.
- Строк повноважень депутатів: 5 років.
- Кількість депутатів визначається установчими договорами, розподіляється між державами-членами за принципом пропорційної дегресії (більші держави мають більше місць, але не строго пропорційно населенню).
- ЄП обирає зі свого складу Голову (Президента) та Бюро Парламенту.

- Є спільним законодавцем разом із Радою ЄС.
- Основні повноваження:

    - ухвалення законодавства (разом із Радою ЄС);
    - затвердження бюджету ЄС (разом із Радою ЄС);
    - політичний контроль за Європейською Комісією (може висловити вотум недовіри Комісії);
    - затвердження складу Комісії та її Президента.

2) Європейська Рада

- Складається з глав держав або урядів держав-членів, Президента Європейської Ради та Президента Комісії.
- Визначає **загальні політичні напрями та пріоритети розвитку ЄС**.
- Не здійснює законодавчої діяльності.
- Президент Європейської Ради обирається на **2,5 роки** (з можливістю одного переобрання).

3) Рада Європейського Союзу (Рада ЄС)

Порядок утворення

- Складається з представників урядів держав-членів на рівні міністрів.
- Склад Ради змінюється залежно від тематики засідання (наприклад: Рада з питань юстиції, Рада з питань економіки тощо).

- Головування здійснюється **на ротаційній основі** державами-членами (звичайно кожні 6 місяців).
  Виняток: Рада із закордонних справ головує не держава, а **Високий представник ЄС**.
- Наразі головує Кіпр до липня 2026, на час проведення тесту буде головувати Ірландія (до січня 2027)
- Складається з міністрів держав-членів (склад залежить від сфери: економіка, юстиція, закордонні справи тощо).
- Є головним законодавчим органом разом із Європейським Парламентом.
- Основні повноваження:

    - ухвалення законодавства і бюджету;
    - координація політик держав-членів;
    - укладення міжнародних договорів ЄС;
    - ухвалення рішень у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики.
- Головування в Раді ЄС здійснюється державами-членами почергово (ротація).

4) Європейська Комісія

Порядок утворення (детально)

1. Європейська Рада пропонує кандидата на посаду Президента Комісії, враховуючи результати виборів до Європейського Парламенту.
2. Європейський Парламент обирає Президента Комісії.
3. Держави-члени пропонують кандидатів у Комісари.
4. Президент Комісії формує склад Комісії та розподіляє портфелі.
5. Увесь склад Комісії проходить слухання в Європейському Парламенті.
6. Європейський Парламент голосує за затвердження Комісії як колегіального органу.
7. Після цього Комісія офіційно призначається Європейською Радою.

- Строк повноважень Комісії: **5 років**.
- Складається з **Комісарів** (по одному від кожної держави-члена), включно з Президентом Комісії.
- Президент Комісії пропонується Європейською Радою і обирається Європейським Парламентом.
- Комісія має функцію **«охоронця договорів»**.

- Основні повноваження:

    - право законодавчої ініціативи (переважно саме Комісія пропонує акти);
    - контроль за виконанням права ЄС державами-членами;
    - право ініціювати провадження проти держави-члена за порушення права ЄС;
    - виконання бюджету ЄС;

- представництво ЄС у переговорах у певних сферах (зокрема торговельна політика).

5) Європейський центральний банк (ЄЦБ)

Порядок утворення

- ЄЦБ створено як інституцію ЄС у рамках Економічного і валютного союзу.
- Керівні органи:
    - **Правління (Executive Board)**;
    - **Рада керуючих (Governing Council)**.
- Члени Правління ЄЦБ призначаються:
    - Європейською Радою,
    - за рекомендацією Ради ЄС,
    - після консультацій з Європейським Парламентом та Радою керуючих ЄЦБ.
- Є ключовою інституцією Економічного і валютного союзу.
- Основна мета: **підтримка стабільності цін** (контроль інфляції).
- Повноваження:
    - визначення та реалізація монетарної політики єврозони;
    - емісія (випуск/друк) євро;
    - управління валютними резервами;
    - нагляд за банківською системою (у межах Банківського союзу).

6) Рахункова палата ЄС

Порядок утворення

- Складається з **одного представника від кожної держави-члена**.
- Члени призначаються:
    - Радою ЄС
    - після консультацій з Європейським Парламентом.
- Строк повноважень: **6 років**, можливе переобрання.

- Складається з одного члена від кожної держави-члена.
- Основне завдання: контроль за правильністю використання коштів бюджету ЄС.
- Перевіряє:
    - законність і доцільність витрат;
    - ефективність фінансового управління.
- Готує звіти, які впливають на бюджетний контроль з боку Європейського Парламенту.

7) Суд Справедливості Європейського Союзу

Судова система ЄС включає:

- **Суд Справедливості (Court of Justice)**
- **Загальний суд (General Court)**

А) Суд Справедливості (Court of Justice)

Порядок утворення

- Складається з одного судді від кожної держави-члена.
- Судді призначаються урядами держав-членів **за спільною згодою**.
- Строк повноважень: **6 років**, можливе повторне призначення.
- Генеральні адвокати (адвокати-генерали) також призначаються аналогічно.
- Суд обирає Голову зі свого складу.

- Розглядає ключові справи, що стосуються єдності тлумачення права ЄС.
- Основні категорії справ:
    - **попередні (преюдиціальні) рішення** (на запит національних судів щодо тлумачення права ЄС або чинності актів ЄС);
    - спори між інституціями ЄС;
    - позови Комісії проти держав-членів щодо порушення права ЄС;
    - апеляції на рішення Загального суду (з питань права).

Б) Загальний суд (General Court)

Порядок утворення

- Складається з 54 суддів, призначених державами-членами (по 2 від кожної)
- Судді призначаються урядами держав-членів за спільною згодою.
- Строк: 6 років.

- Розглядає переважно позови фізичних та юридичних осіб на окремі індивідуальні рішення (як правило, санкції ЄС)
- Основні категорії справ:
    - оскарження актів інституцій ЄС (наприклад, рішення Комісії);
    - конкуренційні спори (штрафи, державна допомога);
    - торговельні спори (антидемпінгові заходи);
    - питання інтелектуальної власності (торговельні марки ЄС).